

השירות הצבאי כרוך מטבעו בסכנות וסיכונים. כאשר חייל נפגע או לוקה במחלה תוך ועקב השירות, הוא זכאי להיות מוכר כנכה צה"ל, לפי חוק הנכים, (תגמולים ושיקום) - תשי"ט 1959, ובכך יש כדי להקל עליו ולסייע לו להתמודד עם הנכות והשלכותיה. על פי הוראות חוק הנכים, החוק חל גם על פגיעה בדרך מהבית לבסיס או מהבסיס הביתה, (בדומה להוראות חוק הביטוח הלאומי לגבי פגיעה בדרך לעבודה וממנה).

למרבה הצער, חיילים נפגעים לא רק בזמן השירות הצבאי ועקב השירות הצבאי, אלא גם בהיותם בחופשה: פגיעות בתאונות דרכים, תאונות ביתיות, תאונות ספורט, תאונות בטיולים ועוד.

בעבר, לא היה הסדר שאיפשר לחיילים שנפגעו בחופשה לקבל סיוע והטבות ממשרד הביטחון, שכן לא היה מדובר בפגיעה תוך ועקב השירות. בחלק מהמקרים (כמו תאונות דרכים), היה באפשרות החיילים הנפגעים לתבוע פיצוי בהליך אזרחי, אולם במקרים אחרים הם נותרו ללא פיצוי ממשי על נזקיהם.

מדובר היה בתוצאה קשה עבור הנפגעים ובני משפחותיהם, שהופתעו לגלות שאחריות משרד הביטחון מוגבלת ואינה כוללת פגיעות בחופשה.

השינוי חל עם חקיקת חוק תגמולים לחיילים ולבני משפחותיהם (חבלה שלא בעת מילוי תפקיד) תשמ"ח – 1988.

חוק זה קובע כי בהתקיים תנאים מסוימים, יוכר נפגע בחופשה כנכה צה"ל, ויהיה זכאי לזכויות מלאות, לפי חוק הנכים, בהתאם לדרגת נכותו. (וכן הכרה כמשפחה שכולה לבני משפחת מי שנספה בתאונה בחופשה).

חשוב לשים לב כי ההכרה במי שנפגע בחופשה אינה הכרה גורפת ומלאה (כמו במקרה של מי שנפגע בתאונה תוך ועקב השירות), אלא רק כאשר מתמלאים במלואם התנאים המפורטים בחוק. לא כל פגיעה בחופשה תזכה את הנפגע בהכרה כנכה צה"ל.

התנאים בחוק, להכרה בחייל שנפגע בחופשה, כנכה צה"ל, הינם:

- החייל הינו חייל בשירות חובה.

בעוד שהזכויות לפי חוק הנכים מוענקות לקבוצות נוספות מקרב אנשי כוחות הביטחון (שוטרים, שב"כ, סוהרים ועוד), ההכרה בפגיעה בחופשה הינה לגבי חיילים בלבד. זאת ועוד – לא כל החיילים יכולים להכנס בגדר החוק אלא חיילים בשירות חובה בלבד. בהתאם לכך חייל בשירות קבע שנפגע בחופשה, לא יוכל להכנס בגדר החוק ולא יוכל לקבל הכרה כנכה צה"ל.

- הנכות הינה כתוצאה מחבלה.

יצוין כי פרוש המונח "חבלה" בהקשר של חוק הנכים נדון בהרחבה בפסיקה. שאלת הפרשנות מתעוררת למשל במקרים בהם הנכות נובעת ממחלה ונטען שארוע חבלתי הביא להתפרצותה.

- החבלה ארעה בעת שהחייל לא נעדר מהשירות שלא ברשות.

- אם החבלה ארעה כשהחייל היה נפקד או עריק, הוא לא יהיה זכאי להכרה מכח החוק.

- החבלה ארעה בתוך התקופה של 30 הימים הראשונים לחופשה.
 - החבלה לא ארעה תוך כדי עיסוק בעבודה או פעילות ספורטיבית אשר נהוג לקבל בעבודה תמורה, למעט אם מדובר בעבודה שאושרה ע"י הצבא מטעמים כלכליים.
 - דרגת הנכות הינה 20% או יותר.
- מדובר בתנאי סף משמעותי שכן פגיעות רבות אינן מקנות את אחוזי הנכות הנדרשים. זאת ועוד – כאשר חייל נפגע בתאונה באופן שמזכה אותו בשני סעיפי נכות, של 10% כל אחד (לדוגמא פגיעה ביד ופגיעה ברגל), אזי הנכות המשוקללת הינה 19%, דהיינו מתחת לסף הנדרש. וכך, חייל חובה, שנפגע כתוצאה מחבלה בחופשה, ודרגת הנכות שלו הינה 19%, לא יזכה להכרה, ולכל זכויות שהן, למרות שנגרמה לו פגיעה משמעותית, בעלת השלכות תפקודיות.
- את דרגת הנכות קובעת ועדה רפואית לפי חוק הנכים, בהתאם לתקנות הנכים. כאשר הנכות זמנית, תחול ההכרה רק כל עוד הנכות הינה 20% ויותר.
- חשוב לציין כי במקרה שהפגיעה נגרמה עקב "התנהגות רעה וחמורה", לא יהיה הנפגע זכאי להכרה, וזאת בהתאם להוראת סעיף 9 לחוק הנכים. כך, חייל בחופשה שעסק בפעילות פלילית ונפגע, לא יוכר כנכה צה"ל.
- במקרים מסוימים נסיבות הפגיעה מקנות לחייל אפשרות לתביעה לפיצויים גם לפי חוקים אחרים, למשל: חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים או פקודת הנזיקין. בכל אחד מהמסלולים שיטת הפיצוי שונה, והשלכותיה, בהווה ובעתיד שונות. במקרים כאלו על החייל לשקול היטב את יתרונותיו וחסרונותיו של כל אחד ממסלולי התביעה הפתוחים בפניו, שכן לא ניתן לגבות פיצוי גם לפי חוק הנכים וגם לפי החוק האחר, ועליו לבחור באחד מהם.

[לקריאה נוספת ופסקי דין בנושא פגיעה בחופשה](#)